

ЗАТВЕРДЖЕНО
Атестаційною Колегією
Міністерства освіти і науки України
протокол № 2/5 – 5/2 27 квітня 2000 р.

УЗГОДЖЕНО
Заступник голови ВАК України

С. В. Іванов
“31” березня 2000 р.

ПРОГРАМА
кандидатського іспиту в галузі національна безпека,
спеціальність 21.04.01 – економічна безпека держави (економічні науки)
для аспірантів, стажистів і здобувачів

Програма кандидатського іспиту в галузі національна безпека, спеціальність 21.04.01 "Економічна безпека держави" (економічні науки) підготовлена у базових наукових установах Ради національної безпеки і оборони України - Національному інституті стратегічних досліджень та Національному інституті українсько-російських відносин - і адресується аспірантам, стажистам та здобувачам наукового ступеня кандидата економічних наук. Вона створена з урахуванням стратегічних положень Державної національної програми "Освіта", довгострокового наукового проекту "Україна - 2010", вимог та рекомендацій Вищої атестаційної комісії України. Автори прагнули якомога повніше врахувати позитивний досвід складання аналогічних програм провідними науковими та науково-дослідними установами НАН України, критично осмислюючи вітчизняний і зарубіжний досвід атестування наукових кадрів найвищої кваліфікації.

Авторський колектив:

- доктор економічних наук, член-кореспондент НАН України, професор **Пирожков Сергій Іванович**, директор Національного інституту українсько-російських відносин РНБО України - керівник авторського колективу;
- доктор економічних наук **Власюк Олександр Степанович**, заступник директора Національного інституту стратегічних досліджень РНБО України - заступник керівника авторського колективу;
- доктор економічних наук, член-кореспондент НАН України, професор **Бершеда Євген Романович**, перший заступник міністра закордонних справ України;
- доктор економічних наук, член-кореспондент НАН України, професор **Ємельянов Олександр Сергійович**, радник Національного інституту українсько-російських відносин РНБО України;
- доктор економічних наук, професор **Мунтіян Валерій Іванович**, начальник Головного управління економіки Міністерство оборони України;
- доктор економічних наук, старший науковий співробітник **Сухоруков Аркадій Ісмаїлович**, завідувач відділу економічних відносин Національного інституту українсько-російських відносин РНБО України;
- кандидат економічних наук **Жаліло Ярослав Анатолійович**, завідувач відділу соціально-економічної стратегії та економічної безпеки Національного інституту стратегічних досліджень РНБО України;
- кандидат психологічних наук, магістр міжнародних відносин **Сьомін Сергій Валерійович**, вчений секретар спеціалізованої вченої ради при РНБО України. старший консультант відділу

Загальні положення

1. Поняття економічної безпеки.
2. Економічна безпека в системі національної безпеки країни.
3. Критерії економічної безпеки країни.
4. Об'єкти економічної безпеки країни.
5. Національні економічні інтереси України.
6. Економічна безпека держави, суб'єктів господарювання, населення.
7. Трансформація національних економічних інтересів України за роки незалежності.
8. Поняття загрози економічній безпеці країни.
9. Економічна безпека як критерій ефективної економічної політики держави.
10. Зовнішні та внутрішні загрози економічній безпеці України .
11. Параметри, що описують стан економічної безпеки країни. Граничні показники економічної безпеки.
12. Вплив основних загроз економічній безпеці країни на інші аспекти національної безпеки.
13. Геоелекономічні орієнтири розвитку України.
14. Співвідношення успадкованих і новостворених загроз економічній безпеці України.

Забезпечення економічної безпеки

1. Політика забезпечення економічної безпеки в системі державної політики.
2. Співвідношення національних і групових інтересів: українські реалії.
3. Макроекономічна стабілізація і економічна безпека.
4. Головні джерела загроз економічній безпеці країни.
5. Основні загрози економічній безпеці України на сучасному етапі.
6. Трансформація головних зовнішніх загроз економічній безпеці України у період з 1991 р.
7. Міжнародний досвід забезпечення економічної безпеки країни.
8. Система забезпечення економічної безпеки України.
9. Оптимізація системи державного управління як чинник економічної безпеки країни
10. Пропорційність економічного відтворення як фундамент економічної безпеки країни
11. Індикатори відтворювальних пропорцій економіки.
12. Вдосконалення організаційно-економічної структури економіки України.
13. Демонізація і політика розвитку конкуренції в контексті економічної безпеки.
14. Поняття економічної незалежності.
15. Внутрішній ринок України в контексті економічної безпеки.
16. Тарифні і нетарифні методи захисту внутрішнього ринку України.
17. Форми і методи ефективного використання геостратегічного положення України.
18. Міжнародне співробітництво в сфері забезпечення економічної безпеки країни.
19. Правові основи забезпечення економічної безпеки.
20. Економічна безпека країни у міжнародному вимірі.
21. Динаміка індикаторів економічної безпеки України у трансформаційний період.
22. Форми і методи аналізу та моніторингу економічної безпеки країни.
23. Суб'єкти політики забезпечення економічної безпеки.
24. Шляхи досягнення соціальної злагоди в умовах України.
25. Економічна безпека України в регіональному вимірі - чинники, загрози, збалансованість розвитку регіонів.

Сфери та аспекти економічної безпеки

1. Інституцій на складово економічної безпеки України.
2. Енергетична безпека України.
3. Сучасний стан паливно-енергетичного комплексу України в контексті забезпечення енергетичної безпеки .
4. Основні загрози у сфері енергетичної безпеки України.
5. Напрями підвищення ефективності енергоспоживання в Україні.
6. Заходи державної політики, спрямовані на забезпечення енергетичної безпеки України.
7. Проблеми відтворення основного капіталу в контексті економічної безпеки України.
8. Головні пріоритети структурної політики України.
9. Політика забезпечення економічної безпеки в інвестиційні сфері.
10. Технологічна безпека.
11. Інвестиції та інновації в системі економічної безпеки країни.
12. Основні загрози технологічній безпеці України.
13. Іноземні інвестиції в контексті економічної безпеки України.
14. Технологічні пріоритети розвитку України.
15. Поняття структурної збалансованості національної економіки.
16. Політика забезпечення технологічної безпеки України.
17. Військово-економічна безпека.
18. Основні загрози військово-економічній безпеці України.
19. Пріоритети розвитку України у військово-економічній сфері.
20. Політика забезпечення військово-економічної безпеки України.
21. Продовольча безпека.
22. Основні загрози продовольчій безпеці України.
23. Пріоритети розвитку агропромислового комплексу України.
24. Політика забезпечення продовольчої безпеки України.
25. Фінансова безпека України.
26. Показники і сфери фінансової безпеки,
27. Основні загрози фінансовій безпеці України .
28. Заходи державної політики, спрямовані на забезпечення фінансової безпеки України.
29. Бюджетна безпека та її складові.
30. Податкова політика України в контексті економічної безпеки країни.
31. Бюджетні видатки і збалансованість державного бюджету.
32. Заходи державної політики, спрямовані на забезпечення бюджетної безпеки України.
33. Стан та основні проблеми зовнішньої заборгованості України в контексті економічної безпеки.
34. Проблеми взаємостосунків центрального і місцевих бюджетів.
35. Внутрішній державний борг України та його вплив на економічну безпеку.
36. Грошово-кредитна політика в забезпеченні економічної безпеки країни.
37. Проблеми грошово-кредитної політики України.
38. Інфляція, антиінфляційна політика та їхній вплив на економічну безпеку України.
39. Стабільність національної валюти в забезпеченні сталого економічного розвитку.
40. Банківська система. Ті місце і роль в забезпеченні економічної безпеки.
41. Тінізація економіки як загроза економічній безпеці країни.
42. Масштаби тіньової економіки в Україні та її вплив на економічну безпеку.
43. Основні чинники формування тіньової економіки в Україні.
44. Основні напрямки та методи детінізації економіки України.

45. Втеча капіталу як загроза економічній безпеці країни. Заходи державної політики, спрямовані на повернення капіталів в Україну.
46. "Доларизація" економіки України як загроза економічній безпеці.
47. Галузі інфраструктури в системі економічної безпеки України.
48. Доходи населення в контексті економічної безпеки країни.
49. Головні пріоритети державної політики у сфері грошових доходів населення.
50. Зайнятість населення як чинник соціально-економічної стабілізації.
51. Зовнішньоекономічні чинники економічної безпеки України.
52. Зовнішня торгівля України в контексті економічної безпеки.
53. Стратегічні напрями міжнародного економічного співробітництва України.
54. Політика протистояння зовнішнім загрозам економічній безпеці України.
55. Напрями і механізми розвитку експортного потенціалу України.
56. Захист національних інтересів у сфері зовнішньої торгівлі України.
57. Процес приватизації в Україні у контексті забезпечення економічної безпеки країни.
58. Соціально-демографічні чинники економічної безпеки.
59. Загрози у соціальній сфері та їх вплив на економічну безпеку країни.
60. Пріоритети державної соціальної політики в контексті забезпечення економічної безпеки України.
61. Сприяння розвитку підприємництва в Україні у забезпеченні умов для сталого розвитку.

**Список
основних джерел до програми кандидатського іспиту зі спеціальності
21.04.01 – економічна безпека держави (економічні науки)**

1. Абалкин Л. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение // Вопросы экономики. - № 1., 1995.
2. Архипов А., Городецкий А, Михайлов Б. Экономическая безопасность: оценки, проблемы, способы обеспечения // Вопр. экономики. - 1994. - № 12. - С. 36-44.
3. Белая книга российских спецслужб. / Под ред. А. Подберезкина. - М.: Обозреватель, 1997. -268 с.
4. Бредова В. Экономика стран Восточной Европы в 1993-1994 гг. // Мировая экономика и междунар. отношения. - 1995. - № 2. - С. 110-118.
5. Бьюкенен Дж. Конституция экономической политики // Вопр. экономики. - 1994. - № 6. - С. 104-113.
6. Вергун В., Вергун Л. Інституціональна економіка та кліометрія Д.Норта і Р.Фогеля // Економіка України. - 1996. - № 5. - С. 78-83.
7. Внешний долг стран мира Методология всемирного банка. - Вашингтон : Б. й., 1993. - 51 с.
8. Гальчинський А. Сучасна валютна система. - К. : "иВК-А", 1993. - 96 с.
9. Гальчинський А. Україна: наука та інноваційний розвиток. - К., 1997.
10. Дзюбик С., Ривак О. Основи економічної теорії. - К. : Основи, 1994. - 336 с.
11. Доклад международного совещания "за круглым столом" по вопросу о новой роли организаций предпринимателей в странах с переходной экономикой, Женева, 29-31 мая 1995 г. - Женева: Междунар. бюро труда, 1995. - 38 с.
12. Економічна безпека держави. / Підручник под ред. проф. Б. Кравченка. - К. 1994. - 140 с.
13. Ензмур Н., Цукамото Х. О системной экономической реформе в странах бывшего СССР. - М. : Б. й., 1992. - 63 с.
14. Жаліло Я. А. Економічна безпека країни як інтегральна характеристика стану економічної системи // Вісник УБЕНТЗ. - № 6, 1998.
15. Жаліло Я. А. Регулювання ринкової економіки: сучасний досвід розвинених країн. - К. : НІСД, 1996. - 86 с. - (Сер. "Економічні стратегії"; Вип. 1).
16. Илларионов А. Российская экономическая реформа: потерянный год // Вопр. экономики. -1995.-№1.-С. 4-21.
17. Кириченко В. "Шокова терапія" по-бразильськи: дещо корисне і для нас // Економіка України. - 1993. - № 10. - С. 74-79.
18. Кисельова Т. Безпека і якість продукції - наш головний біль // Урядовий кур'єр. - 1997 р. - 6 лют.
19. Клаус В. 10 економічних заповідей ХХІ століття // Україна в числах : Звіт за 1994 р. : Екон. бюл. - 1995. - № 14. - С. 1-4. - (Видання Консультативно-Дорадчої Ради при Верховній Раді України).
20. Ковалко М. П., Денисюк С. П. Енергетична безпека - складова національної безпеки України, - К., 1997.
21. Колганов А. Закономерности переходной экономики: экономические теории и модели // Вопр. экономики. - 1995. - № 2. - С. 50-60.
22. Колодко Г. Польша 2000. Новая экономическая стратегия. - Варшава : Польштекст, 1996. -160с.
23. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України. - К. : Б. в., 1996. - 54 с.
24. Концепція (основи державної політики) національної безпеки України // Голос України. – 1997.-4 лют.-С.5-6.

25. Концепція економічної безпеки України, - К.: "Логос", 1999.
26. Корнай Я. Тенденции постсоциалистического развития: общий обзор // Вопр. экономики. - 1996. - № 1. - С. 5-16.
27. Косевцов В., Бінько І. Національна безпека України: проблеми та шляхи реалізації пріоритетних національних інтересів : Монографія. - К. ; НІСД, 1996. - 53 с. - (Сер. "Нац. безпека"; Вип. 1).
28. Кузин Д. Национальный экономический успех: уроки зарубежного опыта // Вопр. экономики. - 1992. - № 11. - С. 18-29.
29. Кулигин П. Становление и функции новой системы банков: опыт Восточной Европы // Вопр. экономики. - 1994. - № 4. - С. 59-69.
30. Лузин Г. П., Павлов К. В. Об изучении переходных, кризисных состояний экономики // Общество и экономика. - 1995. - № 7-8. - С. 3-22.
31. Митяев Д. Социальное рыночное хозяйство: идея, реальность, перспектива // Вопр. экономики. - 1992. - № 2. - С. 67-80.
32. Мунтян В. І. Економічна безпека України. - К.: КВЦ. 1999. - 462.
33. Национализация и госсектор в развивающихся странах: Реф. сб. - М.: ИНИОН, 1986. - 212 с.
34. Національна безпека України, 1994-1996 рр. - К.: НІСД, 1997.
35. Національна енергетична програма України : Схвалена постановою Верховної Ради України № 191, від 15 травня 1996 року. - К., 1996. - 120 с. - Машинопис.
36. Нестеренко А. Современные проблемы рыночной трансформации в Восточной Европе // Вопр. экономики. - 1995. - № 8. - С. 143-152.
37. Новикова О., Буздуган Ю., Амоша А. й др. Социальные проблемы: оценка и пути решения. - К. : Наук. думка, 1995. - Кн. 2: Социальная политика. - 102 с.
38. Ойкен В. Основные принципы экономической политики. - М.: Прогресе, 1995. - 496с.
39. Осадчая И.М. Бюджетная политика государства на переломных этапах: опыт индустриально развитых стран // Мировая экономика и междунар. отношения. - 1995. - № 8. - С. 23-34.
40. Пастернак-Таранушенко Г. Результаты дослідження шляхів забезпечення економічної безпеки України // Економіка України. - № 2., 1999.
41. Перепелиця Г. М. Без'ядерний статус і національна безпека України, - К.: НІСД, 1998.
42. Пирожков С., Лакіза-Сачук Н. Чи буде син, чи буде мати! // Віче. - 1995. - № 6.- С. 40-56.
43. Пороховский А. Государственные интересы и национальная экономическая безопасность// Вопросы экономики. - № 1., 1995.
44. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду. Міжнародного банку реконструкції та розвитку. Міжнародної фінансової корпорації. Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій : Закон України від 03. 06. 92 р. // Закони, постанови та інші акти, прийняті Верховною Радою на п'ятій сесії (січень-липень 1992 р.). - К., 1992. - 4.2.- С. 144-146.
45. Про ратифікацію Кредитної угоди між Україною і Європейським Співтовариством про надання Україні позики в сумі 200 млн ЕКЮ : Закон України від 11.07.96 // Голос України. - 1996. -16 лип.
46. Про ратифікацію кредитної угоди між Україною та Міжнародним банком реконструкцій та розвитку про позику на розвиток підприємств : Закон України від 11.07.96 // Голос України. - 1996. - 17 лип.
47. Радченко К., Сафіулін Ю., Сурков М. Економічні реформи Бразилії та зовнішня торгівля з Україною // Економіка України. - 1996. - № 12. - С. 69-76.
48. Раймент П. Трудный путь к рыночной экономике: реальности и иллюзии // Мировая экономика и междунар. отношения. - 1996. - № 5. - С. 64-77.

49. Розати Д. Пять лет рыночных преобразований в Восточной Европе: ожидания, результаты и задачи политики // *Мировая экономика и междунар. отношения*. - 1996. - № 4. - С. 68-81.
50. Рыночный шок: Мат. группы "Аджента" по социально-экономической реконструкции Центральной и Восточной Европы / Под ред. Я. Крегеля, З. Мацнера, Г. Грабера. - Вена : Б. й., 1992. - 176 с.
51. Сакс Дж., Пивоварський О., Економіка перехідного періоду: Уроки для України, - К.: "Основи", 1996.
52. Сенчагов В. О сущности и основах стратегии экономической безопасности России // *Вопросы экономики*. - № 1., 1995.
53. Скаленко О. Системно-інформаційна методологія побудови сучасного економічного процесу // *Економіка України*. - 1995. - № 5. - С. 57-63.
54. Смирнов А., Красавина Л. Международный кредит. Формы и условия. - М.: АО "Консалт-банк", 1995. - 86 с.
55. Современный цивилизованный рынок / Под ред. А. М. Алексеева и др. - Ярославль: Изд. дом 2Д-студия, 1995. - 624 с.
56. Сугоняко О. А. Досягнути довір'я суспільства // *Голос України*. - 1996. - 27 лист.
57. Сучасні проблеми економічного розвитку України, - К.: ДП "Укрархбудінформ", 1999.
58. Тераніші Ю. Японський шлях // *Уроки реформ : 36. наук. пр.* - К. : Основи, 1995. - С. 110-135.
59. Цвьшев Р. Постиндустриальное развитие. Уроки для России. - М. : Наука, 1996 - 206 с.
60. Чебанов С. Иностранные инвестиции: тенденции 90-х годов // *Мировая экономика и междунар. отношения*. - 1997. - № 3. - С. 19-33.
61. Черняк В. К. Приватизація в Чехії: як громадяни стали власниками // *Голос України*. -1993. -18 листоп.
62. Шлемко В. Г., Бінько І. Ф., Економічна безпека України, сутність і напрями забезпечення. - К.: НІСД, 1997 р.
63. Шляхи реалізації економічних реформ : Доповідь Президента України Л. Кучми про основні засади економічної та соціальної політики // *Урядовий кур'єр*. - 1994. - 13 жовт.
64. Экономическая безопасность. - М.: ЗАО "Финстатинформ", 1998.
65. Экономическое чудо или экономическая загадка? (социальное рыночное хозяйство и его применение. Теория А. Мюллера-Армака, обоснованная теологически и политологически, дополненная предложениями по применению. В кратком изложении Г.Бласко). - К.: Світовид, 1992. - 60 с.
66. Зрхард Л. Благосостояние для всех. - М. : Начала-Пресс, 1991. - 350 с.